

Geschiedenis van de hop

"Hop en mout God 't behoud"

► Cijns

● Gruit

In de Middeleeuwen gebruikten de mensen veel kruiden in gerechten en dranken. Zij konden daarmee smaakafwijkingen die zij hadden opgelopen door infecties als griep en verkoudheid verdoezelen. Maar sommige kruiden hadden ook roesverhogende en bedwelmende eigenschappen. Gagel vormde in de Middeleeuwen het hoofdbestanddeel van bier. Met "gruut" of "gruut" werd het bier op smaak gebracht.

Gruut bestond vooral uit de gedroogde bloemen van de gagel de "Myrica brabantica". Andere gedroogde planten werden eraan toegevoegd zoals de Salie, het Duizendblad, de Rozemarijn, Laurierbes en hars van dennenbomen.

Ordonnantie naar de welke verpacht sal worden de Gruyte binnen de Stadt ende Vrydom van 's Hertogen-Bossche geconcieert ten eynde, dat die Gruyte voorsz: binnen der voorsz: Stadt, ende Vryheyt der selver, als binnen den Dorpe gelegen binnen der Meyeryen der voorsz: stad, daer de Heeren Staten Gruyte zyn heffende, rechtvaerdelyck ende sonder Fraude betaalt macht worden.

● Gruitrecht

In eerste instantie zat in gruit geen hop. In de 14e eeuw werd het nut van hop bij het bierbrouwen ontdekt. Hop voorkomt namelijk bederf en besmetting door slechte gisten. In 1364 werd in het Heilig Roomse Rijk de *Novus modus fermentandi cervisiam* (Een nieuwe methode om bier te brouwen) ingevoerd. Deze wet regelde het gebruik van hop in gruit waardoor gebieden in het toenmalige Heilig Roomse Rijk een langere geschiedenis hebben van hophouwen. In Franse gebieden was het gebruik van hop in gruit nog lange tijd verboden, waardoor er een rijkere traditie is aan kruidenbieren, bijvoorbeeld het Belgische witbier.

De feodale adel waren monopolisten, alleen zij mochten zeldzame kruiden verkopen. Gruiters of gruitmeesters waren hun kassiers, deze inden het gruitrecht.

Het brouwproces werd steeds beter. De noodzaak om bier te voorzien van een sterke kruidige smaak werd steeds minder. Dat de overgang van gruitbier naar hophier ook zo zijn financiële consequenties had, mag blijken uit het feit dat bisschop Jan van Luik en Utrecht zich beklaagde bij keizer Karel IV (1347 - 1378) dat sedert 30 jaar, ingevolge het bijvoegen van een nieuw kruid 'humulus of hoppe' bij het bier, zijn ontvangst van gruitgeld zeer verminderd was. Hij ontving dan ook de toelating om op elk vat hophier 1 stuiver accijns te heffen.

● Tiendrecht

Een tiende is een vorm van winstbelasting, waarbij men een deel van de opbrengst dient te betalen. De regel was dat iedereen een tiende deel van zijn oogst zou afdragen. In latere tijden werd de tiende dikwijls verpacht aan een zogenaamde tiendesteker. Met de tijd werd de tiende ook voldaan in klinkende munt. De tienden werd in Europa pas ingevoerd ten tijde van Karel de Grote (742-814). Het was bedoeld als een sociale belasting, die moest dienen ter financiering van de armenzorg, het levensonderhoud van parochiepriesters en de instandhouding van kerkgebouwen. Een derde van de tiende werd besteed aan sociale werken, een derde kwam toe aan de dorpspastoor en een derde aan de parochiekerk. In gebieden waar de tiende pas in latere eeuwen werden ingevoerd, kwam er ook een deel toe aan de bisschop. Met het inwerkingtreden op 1 januari 1909 van de Tiendwet 1907 verviel in Nederland de tiendplichtigheid. De gerechtigden van de tiendheffing werden door de regering schadeloos gesteld; de tiendplichtingen werden door de regering belast met een dertigjarige rente op hun grond, de tiendrente.

"In Schijndel hebben de hoptienden altijd voor de nodige discussie gezorgd".

Voor Schijndel werden deze, sinds 1545, namens de heren doctoren van de Theologische Faculteit uit Leuven (B) geheven. Bepalend was de grootte van het aantal hopkuilen. Er wordt valsheid in geschriften gepleegd en er ontstaan allerlei vormen van verzet. Tot overmaat van ramp wordt in 1678 door Leuven bepaald dat men per 100 hopkuilen 6 stuivers moet gaan betalen. De Schijndelse hoptelers betalen onder geen beding en zelfs deurwaarders en kwade rentmeesters krijgen er geen vat op. Degene die nogmaals iedereen oproept om de kuilen te komen opgeven en achterstallige hoptienden te komen betalen, wordt ter plekke bont en blauw geslagen, door een 'ingehuurde dorpsgek'. Dit is zelfs oogluikend toegestaan door het schepencollege. De hoogschout van 's-Hertogenbosch stuurt gewapende militairen naar Schijndel om het conflict de kop in te drukken. Bij hun aankomst wordt hen te verstaan gegeven dat de hopboeren razend zijn en dat ze zich in het dorp maar beter niet kunnen laten zien. Later blijkt dat veel hoptelers gezamenlijk enige duizenden hopkuilen hebben dichtgegooid en hebben ingezaaid met koren, zodat het aantal hopkuilen aanmerkelijk minder was geworden.

ORDONNANTIE
DES CONINGHS

OP HET
Generael reglement
van sijne Gunte.

TANTWERPEN
By Hieronimus Verdussen / Drucker van de Gunte
van sijne Coninghlijcke Majesteit Anno. 1633.

Met Gratie ende Privilegie.